

ADQUISICIÓ DEL LENGUATGE ASPECTES COMUNICATIUS, SOCIALS I COGNOSCITIUS

26968

Data de la última revisió del programa: 7-7-2006

Nom de l'Àrea: Psicologia evolutiva i educació

Professors/es: Maria Rosa Solé Plans

Maria Rosa Solé (Pràctiques)

Maria Rosa Solé (Docència tutoritzada)

OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

1. Objectiu a

El curs té per finalitat proporcionar a l'estudiant de la llicenciatura de psicologia una visió actualitzada dels aspectes més rellevants del desenvolupament del llenguatge oral i de la llengua escrita durant la infantesa i l'adolescència

2. Objectiu b

Un dels objectius del curs és oferir una aproximació teòrico-descriptiva de les principals etapes i edats en les quals s'assoleixen determinades habilitats lingüístiques i comunicatives, insistint alhora amb la importància dels factors cognoscitius i socials en el desenvolupament d'aquestes habilitats.

3. Objectiu c

L'objectiu final del curs és proporcionar al futur professional de la psicologia instruments aptes per intervenir en diferents àmbits d'actuació (educatiu, clínic, social). Per aquesta raó, l'assignatura consta de pràctiques, i també de la docència tutoritzada. A les pràctiques es presenten als estudiants corpora de subjectes de diferents edats: ja sigui mitjançant material audiovisual o bé transcripcions. Es proposa als estudiants que realitzin en grup o individualment l'anàlisi de la parla centrant-se en diferents aspectes del llenguatge: formal (aspectes sintàctics i gramaticals) pragmàtic (importància de l'estatus de l'interlocutor, l'activitat realitzada i el context comunicatiu). També es propa l'anàlisi d'altres produccions en les quals queda palesa la influència del desenvolupament cognoscitiu sobre el llenguatge (definicions de paraules; producció de narracions).

En acabar el curs, es pretén que els alumnes estiguin familiaritzats amb els diferents aspectes que integren el llenguatge i la manera d'estudiar-los.

TEMARI

L'assignatura consta de 11 temes. L'objectiu és oferir una visió global de les principals fites en l'adquisició del llenguatge, fent prèviament esment de les teories principals i de la metodologia que donen suport a l'estudi del llenguatge

BLOC A: Títol descriptiu dels continguts temàtics

1.Aproximacions teòriques a l'estudi del llenguatge infantil

- 1.Determinants lingüístics: gramàtica universal i adquisició del llenguatge.
- 2.Determinants socials i cognoscitius de l'adquisició: Teories interaccionistes i teories cognoscitives.El relativisme lingüístic i Constructivisme.

2.Mètodes d'investigació

- 1.La percepció i comprensió precoç del llenguatge: estudis amb bebès
- 2.Nous mètodes d'estudi de la producció precoç: mitjans audiovisuals i informàtics (CHILDES).
- 3.La producció natural i les situacions experimentals: Estudis longitudinals, transversals i longitudinal-transversal
- 4.Informes dels pares i estudis normatius
- 5.Les comparacions entre llengües
- 6.Anàlisi de les diferències individuals: variabilitat de ritme i d'estil.

3. Les bases socials i cognoscitives del llenguatge

- 1.La comunicació abans del llenguatge
- 2.L'emergència de la intencionalitat.: funcions dels gestos, mirades i vocalitzacions.
- 3.Explicacions sobre l'emergència de la comunicació intencionada.
- 4.Significats i experiències compartides : el paper del formats.

4.L'adquisició de les habilitats fonològiques i fonètiques i el lèxic inicial

- 1.La percepció de la parla.
- 2.Període prelingüístic: el balboteig
- 3.El període lingüístic.Producció i comprensió de les primeres paraules
- 4.Desenvolupament del lèxic inicial. Característiques:Dificultats en l'extensió semàntica: sobreextensions i restriccions.
- 5.Teories sobre l'adquisició del lèxic inicial i el desenvolupament semàntic
- 6.Relacions entre el desenvolupament del lèxic inicial i el desenvolupament cognoscitiu.
7. El desenvolupament del lèxic inicial en un context bilingüe.

5.El paper de l'adult en l'adquisició del llenguatge

- 1.El paper de la imitació en el procés d'adquisició de la comunicació i el llenguatge.
- 2.Les imitacions a la conversa nen-adult:expansions, extensions i reformulacions.
- 3.El llenguatge dels pares (bridge hypothesis) 4.Característiques de la parla materna (motherese).

6.El desenvolupament semàntic i morfosintàctic

- 1.El desenvolupament semàntic:noms i verbs

- 2.El desenvolupament morfosintàctic :Etapa d'una paraula o holofràstica.Combinacions de dues paraules
- 3.Morfologia : Fenomens i errades observades en català i castellà
- 4.L'adquisició dels constituents de l'estructura oracional: sintagma nominal i sintagma verbal
5. Les modalitats oracionals. Oracions simples (declarativa,imperativa,interrogativa i exclamativa) i compostes (sustantivas i coordinades; causals,temporals,relatives i completives finites)

7.El desenvolupament pragmàtic i el desenvolupament de la conversa.

- 1.Destreces comunicatives i habilitats conversacionals
- 2.Els principis de la conversa de Grice
- 3.Aspectes psicològics i socials: llenguatge egocèntric i socialitzat. La comunicació referencial
4. El desenvolupament de pragmàtica: actes de parla
- 5.La conversa en diferents contextos comunicatius i socials.El llenguatge a casa i el llenguatge en el context escolar.
- 6.Diferències de llenguatge relacionades amb el gènere.

8.El desenvolupament de la capacitat de produir discursos: la narració i l'explicació

- 1.Característiques de les narracions
- 2.Diferents tipus de narracions :scripts (guions),històries personals i històries narratives
- 3.Estudis sobre les capacitats narratives dels infants: emergència, contingut i estructura.
4. El paper de l'entorn familiar
- 5.Coherència i cohesió a les narracions.
- 6.Record i comprensió de les narracions: les categories narratives

9.La construcció de significats: elaboració de conceptes i camp semàntic

- 1.Associació de paraules: la memòria semàntica.(associacions sintagmàtiques i paradigmàtiques)
- 2.Coneixement sobre el significat de les paraules: les definicions
- 3.El concepte de paraula.
- 4.La comprensió i la producció de metàfores: metàfores d'acció, perceptives i psicològiques

10. Activitat i consciència metalingüística

- 1.L'activitat metalingüística: Desenvolupament i explicacions.
- 2.Contextos facilitadors.
- 3.Aspectes estudiats dintre de la consciència metalingüística
- 4.Relació entre la consciència metalingüística i els aprenentatges escolars (lectura i escriptura)
- 5.Consciència metalingüística i adultesa

11. L'aprenentatge de la llengua oral i escrita

- 1.Relacions entre la llengua oral i escrita.
- 2.L'aprenentatge de la lectura.
- 3.Models explicatius.

4 L'aprenentatge de l'escriptura: la construcció d'un sistema de signes gràfics.

5. La composició escrita i l'elaboració de coneixements

6 Incidència de la lectoescriptura en el desenvolupament cognoscitiu i cultural de la persona.

Les hores de dedicació a l'assignatura no presencial poden calcular-se al voltant d'unes 60 hores

PRÀCTIQUES

La finalitat de les pràctiques és que els alumnes tinguin un coneixement precís de les característiques de la parla i del llenguatge dels subjectes de diferents edats i en diferents facetes: morfosintàctiques, pragmàtiques i conceptuais. Per aquesta raó els alumnes disposen des del començament del curs d'un dossier de pràctiques amb les produccions lingüístiques de diferents subjectes (infants, adolescents) que s'analitzaran a les classes pràctiques. Així mateix es presentarà un material audiovisual amb els enregistraments corresponents que serviran de base a l'anàlisi del llenguatge presentat. Els alumnes hauran de presentar una memòria de les pràctiques fetes a classe i també un treball monogràfic que té un caràcter teòric i pràctic, els estudiants hauran d'analitzar les mostres de llenguatge dels subjectes que hagin escollit per il·lustrar el tema general.

És important començar a elaborar la memòria de pràctiques a mesura que es vagin tractant els temes a classe. La realització de la memòria de pràctiques equival, aproximadament a 8 hores de treball. El treball monogràfic és més laboriós pot suposar 15 hores de treball.

DOCÈNCIA TUTORIZADA

En la mesura que la docència tutoritzada té per finalitat ajudar als estudiants en la comprensió de l'assignatura i facilitar l'assoliment dels conceptes teòrics i dels aspectes pràctics, es proposaran dos tipus d'activitat

a) orientar i paucar la realització del treball monogràfic

b) proposar la discussió d'alguns dels articles que es proposen en les lectures del curs.

AVALUACIÓ

Per aprovar l'assignatura cal superar dues proves escrites (5 preguntes per cada prova) o un examen final, i presentar dos treballs. Els treballs són: la Memòria de les Pràctiques realitzades a classe, i un treball monogràfic realitzat a partir d'una sèrie de temes proposats. Els treballs podran ser realitzats individualment o en grup, en aquest cas, el grup no pot excedir de tres persones. En relació a la nota final de l'assignatura, l'examen representa el 60% de la nota global i els treballs (memòria i monogràfic) el 40%.

ASSIGNATURES DE LLIURE ELECCIÓ RECOMANADES

Les assignatures de lliure elecció recomanades per complementar la formació dels alumnes són les següents: Titulacions de la Facultat de Psicologia

La construcció de símbols i signes 26969; el desenvolupament psíquic i lingüístic de les persones afectades per un dèficit auditiu 26970

BIBLIOGRAFIA

Aguado, G. (1995) *El desarrollo del lenguaje de 0 a 3 años*. Madrid: Ciencias de la Educación Preescolar y Especial. Treball interessant des d'un punt de vista teòric i pràctic, tot i que l'estudi del llenguatge analitzat finalitza als tres anys. Útil per preparar els temes 45 i 6 del temari

Clemente, R.A. (1995) *Desarrollo del lenguaje*. Manual para profesionales de la intervención en ambientes educativos. Barcelona: Octaedro. Visió global sobre l'adquisició del llenguatge. Té un caràcter més aplicat que teòric. Útil per la claretat d'exposició

Fletcher, P.; Mac Whinney, B. (1995) *The handbook of child language*. Oxford: Blackwell. Manual clàssic en llengua anglesa sobre el desenvolupament del llenguatge. Informació detallada des d'un punt de vista teòric i pràctic. Indicada pels temes: 1, 2, 3, 4, 5 i 6 del temari

Garton, A.; Pratt, G. (1991) *Aprendizaje y proceso de alfabetización*. Barcelona: Paidós. Temes de educació. Manual global sobre l'adquisició del llenguatge. És útil perquè abasta gairebé tots els temes del programa.

Moreno, S. (2005) *La relación entre el lenguaje y el pensamiento*. Madrid: Biblioteca Nueva. Revisió de les diferents psicològiques i lingüístiques que s'han interessat per les relacions entre el llenguatge i el pensament.

Owens, R.E. (2003) *Desarrollo del lenguaje*. Madrid: Pearson/Prentice Hall. Manual complet i actualitzat sobre l'adquisició del llenguatge

Rondal, J.A. (1990) *La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje*. México: Trillas. Estudi detallat sobre el paper de les interaccions entre el nen i l'adult en el procés d'adquisició del llenguatge. Útil pel tema 4 del programa

Serra, M., Serrat, E., Solé, M.R., Bel, A. y Aparici, M. (2000) *La adquisición del lenguaje*. Barcelona: Ariel. Treball actualitzat sobre el desenvolupament del llenguatge. Aporta dades interessants sobre el procés d'evolució del llenguatge oral i sobre les primeres edats referides a les llengües que es parlen en diferents comunitats: castellà, català, gallec i euskera. Les aportacions es refereixen únicament al llenguatge oral.

Tracta tots els temes del programa excepte els temes: 9, 10 i 11

Soler, O. (coordinadora) (2006) *La psicología del lenguaje*. Barcelona: Editorial UOC